

İRAN'DA ŞAHSİ KÜTÜPHANELERDE BULUNAN TÜRKMEN EL YAZMALARI VE TARİHİ BELGELERİ

Zeynep YILDIRIM*

Geliş Tarihi: Mayıs, 2016

Kabul Tarihi: Eylül, 2016

Öz

İran'da yaşayan Türkmenler geçmişten beri Arap alfabesini kullanmaktadırlar. Bu nedenle eski dönemlerde kaleme alınan el yazmaları sürekli okuna gelmektedir. Tarafımızdan İran'a yapılan araştırma gezisinde, Kara Molla veya Muhammet İşan Göklen gibi yeterince tanınmayan şairlerin bilim dünyasına bilinmeyen yazmalarına ulaşıldı. Aynı şekilde Mahtumkulu'nun en eski yazmalarının biri sayılan ve tahminen XIX. yüzyılın başlarında yazılan Karabek (Garabä:bek) nüshası da şahsi bir kütüphanede bulundu. Mahtumkulu Divanı'nın birçok diğer nüshaları Türkmenlerin, Horasan Türklerinin veya Kızılbaşların elinde muhafaza edilmektedir.

Türkmen medreselerinin ve din bilginlerinin kütüphanelerinde de çok sayıda Türkmen el yazmasına rastlandı. Bu yazmalardan bazıları çok eski tarihlidir. Örneğin Revnaku'l-İslam'ın Kesir nüshası tahminen 1805 yılında istinsah edilen bir el yazmasıdır.

Eskiden kalan şecereler ve tarihî belgeler ise Türkmen ailesinin mirası olarak evlerde muhafaza edilmektedir. Örneğin XIX. yüzyılda Etrek Irmağı'nın kıyısındaki Türkmen boylarının "Öküzgerşen" adlı arazi paylaşım belgesinin, İnçeburunlu bir aile tarafından saklanmakta olduğu tespit edildi.

Millî şuurun ve kültür mirasının geçmişten günümüze taşıyıcısı olan el yazmaları ve tarihî belgeler toplumun belleğidir. Bu bildiride İran'da tarafımızdan şahsi kütüphanelerde tespit edilen Türkmen Türkçesi el yazmaları ve tarihî belgeler hakkında bilgi verilerek bu belleğe sahip çıkmak ve koruma altına almak hususunda öneriler sunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Türkmen, İran, el yazması, tarihsel belgeler, Türkmensahra.

TURKMEN MANUSCRIPTS AND HISTORICAL DOCUMENTS FOUND IN PERSONAL LIBRARIES IN IRAN

Abstract

Turkmen who live in Iran have been using the old Arabic alphabet up to present. This situation causes the manuscripts written in ancient times to be read from past to present. During a research trip to Iran, the copies of the writings of Kara Molla and Muhammet İşan Göklen, poets who are not well-studied by the science world were found. In addition to that, a copy of Karabek (Garabä:bek) which is predicted to be written in XIX. century and considered to be one of the oldest Mahtumkuli writings was found in a

* Arş. Gör. Dr.; Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, zeynepyildirim2004@yahoo.com.

personal library. Many other copies of Mahtumlulı's writings are also kept and protected by Turkmen, Khorasani Turks and Qizilbash.

Several manuscripts written in Turkmen were found in the libraries of the religious scholars and madrasas. Some of them were very old; for example, the copy of Kesir of Revnaku'l-Islam is predicted to be hand-written in 1805.

Documents such as family trees ect. are kept in houses as Turkmen heritages. For example, it has been learned that a document about the borders of a land named Öküzgerşen written in XIX is kept by a family in İnçeburun.

Manuscripts and historical documents are a part of the cultural heritage of a society. In this paper it is aimed to protect such manuscripts and documents written in Turkmen and found in personal libraries during our trip to Iran by giving information about them.

Keywords: Turkmen, Iran, manuscripts, historical documents, Turkmensahra.

Giriş

21 Aralık 1881 tarihinde İran ve Çarlık Rusya arasında Ahal Anlaşmasının imzalanması ile Türkmenlerin yaşadıkları bölge iki ülke arasında bölünür ve Türkmenler İran ve Çarlık Rusya'nın tebaası hâline gelirler. Devam eden süreçte Çarlık Rusya'nın yıkılmasının ardından sosyalizm ideolojisi etrafında yenedünya ve insan modeli düşüncesi ile kurulan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin, Türkmen toprakları üzerinde sistemin gereklerini yerine getirmek üzere baskı uygulaması, Türkmen gelenek ve görenekleri ile uyuşmayan yaşam tarzını dayatması sonucunda Rusların baskısından kaçan Türkmenler İran ve Afganistan'a sığınır. İran hükümeti, tebaası Türkmenlerin durumu ve iskânı üzerine çeşitli yaptırımlar uygular. Pehlevi döneminde Türkmenlerin yerleşik hayata geçirilmeleri hız kazanır, Yomut ve Göklen gibi kalabalık tayfaların bugün yaşadıkları coğrafi sınırlar içerisinde dağılımları tamamlanır. Günümüzde İran'da Hazar Denizi'nin doğu kıyısından Horasan Eyaleti'nin içlerine kadar Türkmenlerin Yomut ve Göklen başta olmak üzere Nohur, Mürçeli, Teke ve Salır tayfaları yaşamaktadır (Yıldırım, 2015: 85, 87-88). İran Türkmenlerinin yoğun olarak yaşadıkları Gülistan Eyaletindeki geniş bozkır Turkmensahra adıyla anılmaktadır.

Geçmişten günümüze Türk toprağı olan İran'ın Turkmensahra bölgesinde yaşamakta olan Türkmenler Irak ve Afganistan'daki Türkmenler gibi Arap harfli yazı sistemini kullanmaktadırlar. Yüzyıllar boyunca kesintiye uğramadan sürdürülen eski yazı ve imla geleneğı çok eski tarihli yazma eserlerin ve belgelerin muhafaza edilen birer materyal olmanın ötesinde hâlen işlevini sürdüren kaynaklar olarak okunmasını sağlamaktadır. Ancak bu durum bazen çok değerli nüshaların kıymetinin tam anlaşılabilmesi sebebiyle kullanım esnasında yıpranmasına yol açmaktadır. Halkın elinde toprak mülkiyetini veya toprak dağılımı uzlaşmalarını gösteren tarihî tapu veya belgeleri, ortak Türk edebiyatına veya Türkmen edebiyatına ait yazmaların nüshalarını veya taş baskılarını bulmak mümkündür.

Bu çalışmada ele alacağımız şahsi kütüphaneleri dinî medreselerin baş müderris veya hocasına ait olan özel kütüphaneler, bu tür yazma eserlere ilgi duyan ve bunları toplayan bazı şahısların ya da din âlimlerinin özel kütüphaneleri ve kuşaktan kuşağa kan bağı yoluyla aktarılan o aileye ait eserler veya belgeler olarak sınıflandırıldı. Tarafımızdan İran'a düzenlenen araştırma gezilerinde tespit edilen el yazmaları ve tarihî belgelerden konuyu sınırlandırabilmek için bazı örneklere değinilmesi uygun görüldü.

1. İran'da Şahsi Kütüphanelerde Bulunan Türkmen El Yazmaları

Günümüzde Türkmensahra'da yüzden fazla dinî medrese bulunmaktadır. Bu medreselerin birçoğunda kütüphaneler yer almaktadır. Genellikle bu kütüphanelerin herkese açık bölümlerinin yanı sıra baş müderris veya hocaya ait değerli kitapların, el yazmalarının muhafaza edildiği ayrı bir bölümü de bulunmaktadır. Örneğin, Türkmensahra'nın merkez şehri Günbed-i Kavus'ta bulunan Hanefiye Mederesesi'nin kütüphanesi söz konusu şekilde iki bölümden oluşmaktadır. Kütüphanenin Türk dünyasına ve Türkmenlere ilişkin basılı eserlerin yer aldığı herkese açık bölümünün aynı ölçüde geniş şahsi kısmında Kazan'da, Buhara'da ve Taşkent'te basılmış kitaplar; dinî içerikli eserler; Türkçe, özellikle Türkmençe el yazmaları bulunmaktadır. Bu medresenin büyük hocası Cebbar Ahun Niknahad; Türkmensahra'da Sebâtü'l Âcizîn, Revnakü'l İslâm, Mahtumkulu Firakî Divanı gibi eserleri tashih eden ve yayımlayan, çok sayıda dinî medresede okutulmakta olan kitapları hazırlayan, önemli bir araştırmacı ve âlimdir. Ana dili sevgisi ve şahsi ilgisi dolayısıyla medresenin şahsına ait kütüphanesinde eski kitapların nüshalarını, çok sayıda yazma ve taş basma eseri toplamıştır.

Karakçı Köyü'ndeki İrfan Abad Medresesi veya eski adıyla Karakçı Medresesi'nin büyük hocası Abdurrahman Ahun Tengli Tana Türkmensahra'da Türkmen Türkçesi ile en fazla sayıda eser yazan kişidir. Bazı Arapça kitaplarının dışında yayımlanan tüm dinî vaazları ve kitapları Türkmen Türkçesi ile kaleme alınmıştır. Onun ana diline bağlılığı kütüphanesine de yansımıştır. Türkmensahra'nın her köşesinden topladığı el yazma nüshaları, taş basma eserler oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. Kütüphanesinde 1851 tarihli bir Revnakü'l İslam nüshası ve birkaç Sebâtü'l Âcizîn ve Mahtumkulu yazması da bulunmaktadır.

Kesir adlı köyün Rahmaniye adlı medresesinde kesin yazım tarihi bilinmeyen, ancak üzerinde alınmış notlarda kayıtlı en eski tarihler olması sebebiyle 1800-1805 yılları civarında yazılmış olduğu öngörülen bir Revnakü'l İslam nüshası bulunmaktadır. Bu nüsha günümüze kadar medrese öğrencileri tarafından kullanılmıştır. Çok eski dil özellikleri taşıyan eski ve bir o kadar değerli bu nüshanın üzerinde öğrenciler tarafından düşülmüş notlar, karalamalar yer almaktadır ve sayfaları yıpranmış durumdadır.

Türkmensahra’da dil, kültür ve tarih üzerine araştırmalar yapan ve bu alanlara özel ilgisi olan şahısların kütüphaneleri İran ve Türk dünyası coğrafyasının diğer noktalarından toplanmış değerli eserler barındırmaktadır. Türkmensahra’nın en eski yayımcısı ve tanınmış şahıslarından olan ve hâlen Günbed-i Kavus şehrinde yaşayan Murat Durdı Kadı’nın Kütüphanesi, Kelale şehrinde yaşayan ve tüm yaşamı boyunca kendini araştırma ve değerli eserleri toplamaya adanmış Kelale şehrinin kültür babası lakabı ile tanınan Kadir Berdi Guklani’nin (Gökleni) kütüphanesi bunlar arasında ilk akla gelenlerdir.

Sarıca Kör Köyü’nde yaşamakta olan İşan Ata Seyidi adlı şahsın kütüphanesinin ise ilginç bir özelliği bulunmaktadır. Çok iyi bir hattat olan İşan Ata Seyidi’nin kütüphanesi bizzat kendisinin istinsah ettiği eserlerden oluşmaktadır. Tarihî eserleri, çağdaş Türkmen şair ve yazarlarının eserlerini, hatta İran’da yaşayan diğer şairlerin eserlerini bir nüshası kendilerine hediye edilmek üzere eliyle yazıp mecmua haline getirmektedir. Merhum olan Gökçe Hacı Teceddüt Yolma adlı İran Türkmen edebiyatı şairlerinden birinin ailesinin evinde İşan Ata Seyidi tarafından toplanıp yazıya geçirildiği ön sayfasında beyan edilen el yazması bir divana rastlanıldı. Bu da başta belirttiğimiz gibi tarihî el yazmalarının yanı sıra yaşayan kültürün bir parçası olarak daha yeni tarihli hatta günümüze ait el yazmaları ile İran’da karşılaşılabileceğini göstermektedir.

Şahıs kütüphanelerinde bulunan değerli bir eser Mahtumkulu’nun divanının en eski nüshalarının biri olan Karabebek (Garabä:bek) Torumoğlu nüshasıdır. Bu eser XVIII. yüzyılda Mahtumkulu ile aynı devirde yaşayan biri tarafından istinsah edilmiştir. Bu yazma eser şu an Kelale etrafında yaşayan bir ailenin elinde bulunmaktadır. Eserin haşiyeleri zedelenmiş ve kısmen bozulmuştur. Esere ait bu nüsha kadar eski olan bir diğer nüsha sadece Londra’da bulunmaktadır. Son derece değerli olan 186 sayfadan ve 159 şiirden oluşan bu nüsha üzerine şu ana kadar çalışılmamış ve eser yayımlanmamıştır.

Önemli bir diğer el yazması Türkmenistan’ın şimdiki Balkan vilayetinin Esenkulu etrafındaki bir köyünde doğan ve 1838 yılında İran’dan kaçıp Türkmensahra’nın Kelabad Köyü’nde 84 yaşında vefat eden Kara Molla’ya (1867-1951) aittir. Bütün yaşamını medresede ders anlatarak, şiir yazarak geçirmiştir. Üstadı Balkan vilayetinin tanınmış hocası Kara Ahund İşan’dır. Kendi eliyle kaleme aldığı divanında yer alan şiirler Çağatay Türkçesinin özelliklerini göstermektedir (Nurbadov, 1997: 35-38). İran’da bulunan divanının nüshaları ailesi tarafından saklanmaktadır. Eser üzerine yalnızca Türkmenistanlı araştırmacı Kasım Nurbadov’un şiirlerinden bazı örneklerle yer verdiği bir tanıtma yazısı yayımlanmıştır.

Muhammet İşan Göklen, 1853 yılında Araz Muhammed Ahun’un oğlu olarak Türkmenistan’ın Çendir bölgesinde dünyaya gelmiştir. Babası Araz Muhammed Ahun

Ruslardan kaçarak İran'a yerleşmiş, Muhammet İşan Göklen de bu topraklarda büyümüştür. Muhammet İşan Göklen Çağatay Türkçesi etkili, aruz vezni ile yazdığı şiirlerinde genellikle dinî, didaktik konuları işlemiştir. 1944 yılında Ruslar İran'a girmişler, geri çekilirken bölgede bulunan, genellikle, Ruslardan kaçarak İran'a sığınan nüfuzlu kişileri de yanlarında götürmüşlerdir. Bunların arasında daha sonra Rus hapishanesinde vefat eden Muhammet İşan Göklen de bulunmaktadır. Türkmenistanlı Abdurrahman Saparov, İran'da bulunan iyi bir nüshayı ödünç alarak geri iade etmemiş ve bu nüshayı Türkmenistan El Yazmaları Enstitüsü'ne vermiştir. Bu nüsha üzerine Türkmenistan'da bir tez hazırlanmıştır (Nubadov, 1997: 7). İran'da ise Bay Muhammet Kılıcı eserin tüm yazmalarını bir araya getirerek *Muhammed İşânîy Divânî* adıyla 2011 yılında yayımlamıştır.

2. İran'da Şahsi Kütüphanelerde Bulunan Türkmen Tarihî Belgeleri

Türkmenler 1925 yılında Rıza Şah'ın Tahtakapı siyaseti kapsamında büyük oranda konargöçerlikten yerleşik yaşama geçtiler. Ancak konargöçer hayata dair geleneklerini uzun yıllar sürdürmeye devam ettiler. Bu geleneklerden biri konargöçer halkın toprağa değil boy mensubiyetine bağlı olarak yaşaması hususiyetidir. Türkmenler boy aidiyetlerine bağlılıkları nedeniyle kendi boylarına ait bağları en alt katmanlarına kadar bilmekte ve yedi kuşağa kadar atalarını tanımakta ve sayabilmektedirler. Türkmenlerin çok eskilere dayanan bu geleneği daha sonraları şecere diye adlandırdığımız yazılı kayıtlar şeklinde muhafaza edilmeye başlanmıştır. Türkmenistan'da bazı aile ve boyların elinde saklanan çok eski şecerelere rastlamamız mümkündür. Örneğin, Hoca boyunun şeceresi hacimli bir tomar şeklinde Muhi Hoca Abdican Ahun'un şahsi kütüphanesinde bulunmaktadır. Bu şecerenin dikkat çekici yönü Hoca boyunun her bir kuşağının gösterildiği dikey hatta paralel şekilde o devir de yaşayan Kazak Hanlığı, Hive Hanlığı ve İran sahasında hüküm süren hükümdarların adlarının kaydedilmiş olmasıdır.

Ata boyunun şeceresi, Tagan Niyaz Şiyh şeceresi, kendisi de ata boyuna mensup Mahmut Atagözlü'nün kütüphanesinde yer almaktadır. Bu şecerenin önemli bir özelliği bize Yeseviye tarikatı hakkında bilgiler vermesidir. Yeseviye tarikatını sürdüren irfan halifeleri ata unvanıyla anılmaktadırlar. Yeseviye ataları ile şimdiki ata boyu arasındaki ilişkiyi bu şecerede görebilmekteyiz. Örneğin bu şecerede şair Hekim Süleyman Ata Bakırganî'nin ataları ve çocukları hakkında bilgi verilmektedir. Hekim Ata'nın dört oğlu vardır: Askar Hoca, Koçkar Hoca, Mahmut Hoca ve Sultan Hobbî. Hekim Ata'nın hayatı hakkında çeşitli malumatlar veren kaynaklarda da yer aldığı üzere oğlu Hobbî Hoca kaybolmuştur. Hobbî Hoca'nın babası ile yaşadığı anlaşmazlık ve ansızın kaybolması türlü menkıbelere de konu olmuş ve Süleyman Ata Bakırganî'nin şiirlerinde bu olay ve duyduğu üzüntü dile getirilmiştir. Türkmenistan'da bulunan Göklen boyunun yaşadığı bölgede, Gülistan ormanlarının içinde Hobbî

Hoca'nın ziyaretgâhı bulunmaktadır. Babası ile arasındaki anlaşmazlıktan uzaklaşmak için bu bölgeye göç ettiği düşünülmektedir. Ata şecerelerinde baba oğul arasındaki ilişkisinin detaylarına ilişkin bilgiler yer almaktadır (<http://www.shejere.com/index.php/turkmenin-taypa-tireleri/2-ata>).

Türkmensahra'da kitaplar ve şecerelerden sonra uzlaşmaya dayalı tapu belgeleri, önemli şahıslara, devlet adamlarına ait mektuplar, günlükler, hatıratlar, notlar vb. belgeleri de bulabilmekteyiz. Bu belgeler Türkmensahra'nın yakın tarihinin anlaşılmasında, İran sahası Türkmen kültürünün araştırılmasında faydalı bilgiler sunmaktadır.

1960'lı yıllarda Türkmensahra'da araştırmalar yapan İranlı araştırmacı değerli antropolog ve araştırmacı Huşeng Purkerim, Etrek kıyılarında yer alan İnçeburun adlı köyde yaptığı araştırmaları Fasılname-yi Ferheng ve Honer adlı dergide beş makaleden oluşan bir dizi şeklinde yayımlamıştır. Bu makalelerin birincisinde Türkmenlerin arasında toprak mülkiyeti üzerinde durmakta ve Öküzgerşen adlı bir belgeden söz etmektedir; ancak kendisi belgenin aslını görmemiştir. Burada subaşı (mirab) tarafından sürdürülmekte olan Öküzgerşen'in eki birkaç belge ve senedin Farsça tercümesini ve açıklamasını vermiştir. Bu belgeler bize 1800'lü yıllarda Etrek kıyılarında konargöçer halde yaşayan Türkmenlerin tarım ile uğraştıklarını göstermektedir. Purkerim'in yayımladığı 1819 (Kameri 1235) yılından kalan belgede Etrekli Türkmenlerin ziraat ile uğraşmaya 150 yıl önce başladıkları bilgisi yer almaktadır.

Öküzgerşen senedinde Yomut boyunun bir alt grubu olan Akatabayların 1835 tarihinde Hacıyar oğlu Niyazbay isimli varlıklı bir adamın liderliğinde Öküzgerşen Tepesi adı verilen yerde Etrek Irmağı üzerine sulama amacıyla bir baraj inşa etmek için toplanmaları, Niyazbay'ın boyların arasında yapılan oylama ile subaşı (mirab) seçilmesi, barajın inşası ve bu barajın etrafındaki toprakların Akatabay grubunun dokuz alt grubuna paylaşılması anlatılmaktadır (Purkerim, 1347: 46-47). Eski Türk geleneklerine göre topraklar boya aittir. Türkmenler konargöçer hayatta hayvanlarını otlatmak için kullandıkları otlakların paylaşımını da bu geleneğe göre yapmaktaydılar. Tarım hayatına geçtikleri zamanda bireysel mülkiyet değil, boy mülkiyeti esastı. Her bir Türkmen boyunun belli sınırlar içerisinde diğer boylarca da tanınan bir arazisi vardı ve burası o boyun yurdu olarak tanımlanıyordu. Boyun her bir ferdinin kendi boyunun yurdunda ortak ve hisseli (muşa) şekilde iyeliği bulunuyordu (Gurgani,1358: 11).

Muhammet Rıza Şah dönemine kadar uzlaşma şeklinde oluşturulan Öküzgerşen senedi ve ekleri tapu hükmünde geçerliliğini sürdürmüştür. Ama Muhammet Rıza Şah'ın toprak-su reformu çerçevesinde Türkmensahra'da boy mülkiyetinde bulunan tüm otlaklara ve tarım arazilerine devlet tarafından el konulmuştur.

Purkerim'in yayımladığı belgeler o dönemde Akbend köyünde yaşayan Nazar Mirab oğlu Ata Nebi'nin elinde bulunmaktadır ve kendisi bu belgeleri Akbend'de köy monografisi ve antropolojik araştırmalarla meşgul olan Dr. William Irons aracılığı ile inceleme olanağı bulmuştur (1347: 55). Öküzgerşen belgesinin aslı ise İnceburun'da subaşı (mirab) ailesi tarafından muhafaza edilmektedir. Bu aile bir toprak davası ile ilgili olarak bu belgeyi delil olarak Günbed-i Kavus şehrinin mahkemesine sunmuştur. Mahkeme belgenin Türkmen Türkçesinden Farsçaya tercüme edilmesi için Cebbar Ahun'a müracaat etmiştir. Cebbar Ahun belgeyi Farsça'ya çevirmiştir ve bu çevirinin bir suretini hâlen saklamaktadır.

Sonuç

İran'da şahsi kütüphanelerde bulunan Türkmen el yazmaları ve tarihî belgelerinin geçmişten bugüne uzanan Türk tarihi, kültürü, edebiyatı ve diline ait birer bellek olduğu unutulmamalıdır. Bu belleğin korunması için İran Türkmenlerinin kültürel dernekleri aracılığı ile tespit, derleme ve dijitalleştirme faaliyetleri yürütülmesi, İran'daki üniversitelerin ilgili birimleri ile karşılıklı iş birliği yapılması ve sağlanacak dayanışma ile bu eserlerin koruma altına alınması gerekmektedir. Elbette bölgenin kapalı bir bölge olması sebebi ile bu faaliyetleri yürütebilecek bölge halkından Türkmen araştırmacıların yetiştirilmesi ayrı bir önem arz etmektedir.

Tablo1: Tespit edilen bazı eserler ve müellifleri

Tespit Edilen Eserler	Eserin Müellifi	Yer
Revnakü'l İslam	Vefâî	Rahmaniye Medresesi, Kesir Köyü, Gülistan Eyaleti, İran
Kara Molla Divanı	Kara Molla	Kelabad Köyü, Gülistan Eyaleti, İran
Muhammet İşan Göklen Divanı	Muhammet İşan Göklen	Meravetepe, Gülistan Eyaleti, İran
Hoca boyunun şeceresi		Muhı Hoca Abdican Ahun'un şahsi kütüphanesi, Gülistan Eyaleti, İran
Ata boyunun şeceresi		Mahmut Atagözlü'nün şahsi kütüphanesi
Öküzgerşen senedi		Cebbar Ahun Niknahad'ın şahsi kütüphanesi, Gülistan Eyaleti, İran

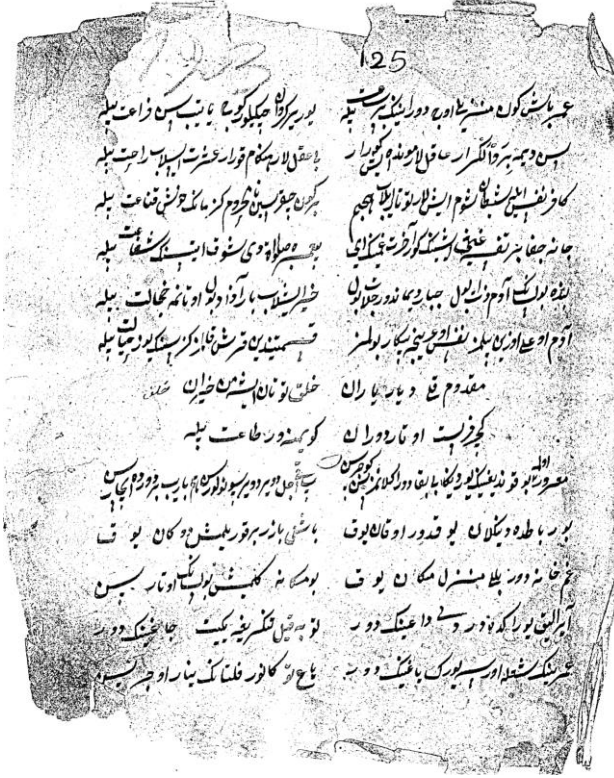
Kaynaklar

- GURGANİ, M. (1358). *Mesele-yi Zemin der Sahra-yı Türkmen*. Tahran, 11.
- KILICI, B. M. (2012). *Muhammed İşânî'nin Divânı*. Gurgan: Mahtumkuli Firaki.
- NURBADOV, K. (1997). *Eyran Türkmenlerinin Edebi Durmuşu*. Aşakabat.
- PURKERİM, H. (1347). İnceburun (1) *Fasılname-yi Ferheng ve Honer*. 71, 46-47.

YILDIRIM, Z. (2015). İran Sahası Göklen Türkmen Ağzının Alt Ağızlarının Sınıflandırılmasında Belirleyici Fonetik Değişkenler. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 82-103.

<http://www.shejere.com/index.php/turkmenin-taypa-tireleri/2-ata> (Erişim Tarihi: (05.01.2014))

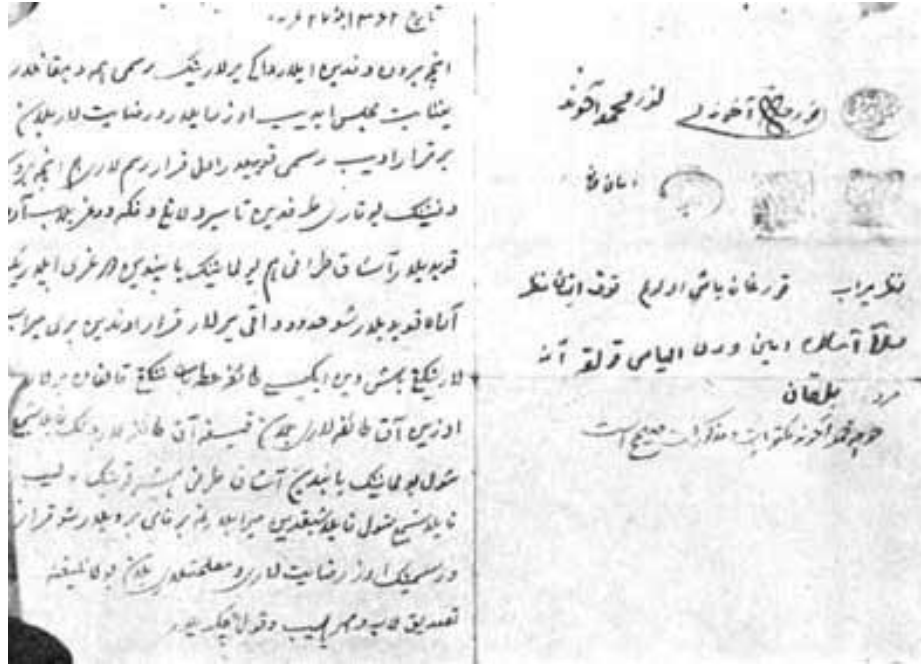
Ekler

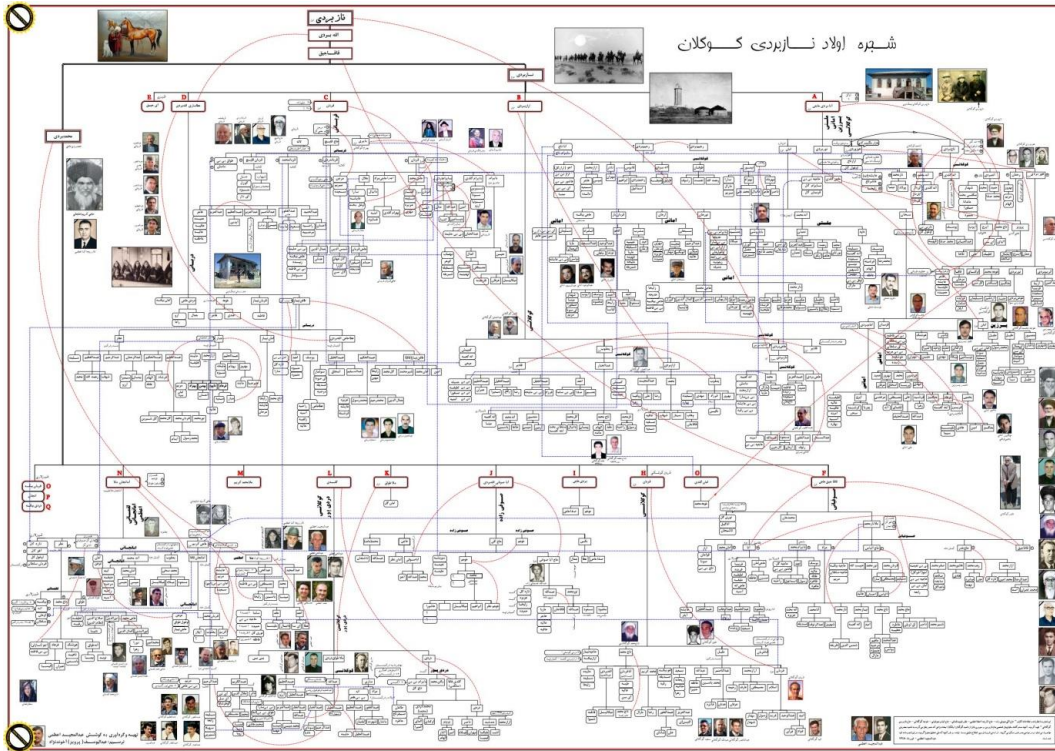
Resim 1: Mahtumkulu Divanı, Karabekir nüshası (18. yy.)

Resim 2: Öküzgerşen Belgesi - Niyaz Mirap ilavesi (1933)

Resim 3: Öküzgerşen Belgesi - Nazar Mirap ilavesi (03 Şubat 1943)

Resim 4: Günümüz şecere örneği (Nazberdi Göklen oğulları)